

KOULUKUVIEN KAHINAA 1960-LUVUN KALAJOELTA

Aloitin koulunkäyntini Jokisuun kansakoulussa Kalajoella 1960-luvulla. Se oli pieni koulu, jossa opiskeli 1–4 luokkien oppilaita. Koulussa oli kolme opettajaa. Muistan, että luokkatoverit ja opettajat olivat yleisesti ottaen ihan hyviä, mutta eivät välttämättä kaikille, sillä siihen aikaan vastakkainasettelu oli voimakasta, ja kiusaamista saattoi esiintyä sekä oppilaiden että opettajien taholta. Ei ollut ennenkuulumatonta, että opettajat ottivat osan oppilaista ns. silmätikuiksi ja kiusasivat heitä.

Jokisuun kansakoulun 2-luokkalaiset vuonna 1959. Kuva: Helena Tanhualan kotialbumi.

Kansakoulussa menttiin aamulla kuorimaan perunat ja talvisin koulupäivän päätyttyä illalla kannettiin puut sisään lämmitystä varten. Syksyllä kouluun vietiin puolukoita ja haravoitiin piha. Opetusta järjestettiin myös lauantaisin. Joskus saattoi saada ”kunniatehtävän” käydä opettajalle kaupassa. Kouluun piti kuitenkin tuoda omat eväät, maitopullo ja leivät. Keittoruoka tuli koulusta. Eväät olivat niin tärkeitä, että jos ne unohtuivat kotiin, saattoi joutua käydä hakemassa ne koulupäivän aikana.

Kansakoulun viimeisellä luokalla, nyt myös tyttöillä on housut. Kuva: Helena Tanhualan kotialbumi.

Hauskinta koulussa oli kavereiden kanssa oleminen. Toisin kuin kotona, koulussa oli seuraa, sillä minulla ei ollut sisaruksia ja asuin mummoni kanssa. Itse koulunkäynti ei ollut erityisen mieluisaa, ja välillä ilmassa oli pelkoa, esimerkiksi kun joku uhkasi antaa selkään. Joskus puolustauduin, mutta aina ei pärjännyt, mikä oli ikävää sekä ärsytti. Ikävimpiä muistoja olivat talviaamut, jolloin kävelin pimeässä kouluun. Yritin jokainen aamu kansakoulussa päästä ajoissa kouluun, että saisin parhaan perunankuorintaveitsen kuitenkin sitä ikinä saamatta.

Koulumatkat kuljin aina kävellen, sillä mummo ei antanut minun pyörällä, sillä pelkäsi minun kaatuvan ja satuttavan itseni. Matkat olivat pitkiä ja usein kylmiä. Opetus itsessään oli tavanomaista ja hyvin opettajajohtoista. Taululta opetettiin eikä käytetty toiminnallisia tai vuorovaikutteisia menetelmiä juuri ollenkaan. Koulun kolme opettajaa erosivat toisistaan paljon: kaksi oli ankaria, ja yksi, nuorempi, oli läheisempi oppilaille. Vaikka opettajat saattoivat olla ankaria, ei heitä tarvinnut varsinaisesti pelätä.

Kalajoen yhteiskoulun ensimmäisen vuoden koulukuva. Kuva: Helena Tanhualan kotialbumi.

Itse olin vilkas ja eläväinen oppilas. Eräs opettaja kuvailikin mummolleni, että ”Helena ei ole ilkeä, hän on vain niin vilkas.” Koulussa järjestettiin juhlatilaisuuksia ja aamunavauksia juhlasalissa. Missä pidettiin myös joku aamu hartaus. Yhteiskoulun aamunavauksissa seistiin kaikki ahtaasti salissa, ja siellä saattoi olla huono ilmanvaihto, jolloin melkein joka kerta joku pyörti. Itsekin pyöräsin kerran salissa, jolloin serkkuni vei minut kelkalla kotiin.

Vapaa-ajalla kavereiden kanssa leikittiin ulkona. Harrastuksia ei juuri ollut, sillä sellaiset olivat siihen aikaan harvinaisia. Itse kävin hetken aikaa partiossa. Ensimmäisessä koulussani aloitin myös musiikillisen harrastukseni soittamalla melodikaa, mutta koska en jaksanut harjoitella, opettajan kehotuksesta siirryin kuorolaulajaksi.

Ensimmäisen kouluni jätin hyvillä mielin, ja koulutieni jatkui yhteiskoulussa. Siellä tuli uusia aineita, kuten vieraita kieliä, mutta kaikki ei ollut enää ilmaista. Ruoka ja kirjat maksoivat, ja köyhemmille perheille tämä oli iso rasite. Toisin kuin kansakoulussa, yhteiskoulussa oli jokaisella aineella oma opettajansa, ja koulurakennus oli modernimpi. Opettajat olivat monenlaisia: osa oli oikeudenmukaisia ja reiluja, osa taas etäisiä tai jopa pelottavia.

Hiihtopäivä Kalajoen yhteiskoulussa 1960-luvulla.
Kuva: Helena Tanhualan kotialbumi.

Kouluaikeiden kurinpito oli tiukkaa. Rangaistukset, kuten nurkassa seisottaminen, olivat tavallisia, ja fyysinen kurituskin oli vielä käytössä, vaikka se oli jo kielletty. Muistan erään tapauksen, jossa oppilaan suu pestiin saippualla kiroilun vuoksi. Tällaiset muistot ovat jääneet mieleen erityisen voimakkaasti. Toinen tapaus oli se missä opettaja heitti oppilaan portaita alas jostain syystä, ja tätä oppilasta pelotti niin paljon, että hän kakkasi housuunsa ja kakka lensi käytävän poikki.

Kalajoen yhteiskoulun opettajia 1960-luvulla.
Kuva: Helena Tanhualan kotialbumi.

Kun peruskoulu oli takana, hakeuduin kauppaopistoon. Valinta oli väärä, mutta sen ymmärsin vasta myöhemmin. Koulutus ei vastannut odotuksiani, ja matematiikka oli erityisen haastavaa. Näin painajaisia matematiikasta vielä vuosia myöhemmin. Unessa istuin bussissa ja luin matematiikan tenttiin paniikissa juuri ennen koetta. Meidän vuosiluokallamme oli kokeilu, jossa me teimme matematiikkaa, mikä meni yli lukion oppimäärän.

Minä (oikealla) ja Liisi välitunnilla yhteiskoulussa.
Kuva: Helena Tanhualan kotialbumi.

Minä (vasemmalla) ja Liisi luokkaretkellä Jyväskylän yliopistossa 60–70-luvun vaihteessa. Ajateltiin varmaan, että päästään joskus tänne itse opiskelemaan.

Kuva: Helena Tanhualan kotialbumi.

Minä ja Liisi vuonna 1970, tultiin suorittamaan yhteiskoulun 5. luokkaa uudelleen, että saataisiin paremmat todistukset. Kuva: Helena Tanhualan kotialbumi.

Työurani alkoi koulutoimistossa, jossa huolehdin Kalajoen koulujen hallinnollisista asioista. Myöhemmin työskentelin keittiökalustemyynnissä, jonka opin itse työssäni. Vaikka koulutus ei aina tuntunut omalta, koen silti, että se oli hyödyllistä ja tarpeellista. Näin jälkikäteen ajatellen koulutuksella on ollut tärkeä merkitys elämässäni. Olisin ehkä halunnut opiskella pidemmälle, mutta perheen varallisuustilanne rajoitti mahdollisuuksiani. Vaikka koulutieni ei ollut aina helppo tai mieluisa, se kuitenkin antoi pohjan, jolle rakentaa myöhemmin. Varsinkin se, että en voinut asua omien vanhempieni kanssa, vaikutti siihen, että joka kerta täytyi miettiä, miten koulutus mahdollistetaan rahallisesti. Aina

täytyi miettiä, kuka pystyisi maksamaan koulutukseen menevän rahan omasta puolesta. Kuuroilla ei ollut tähän aikaan oikeutta kasvattaa omia lapsiaan, joten jouduin mennä asumaan mummolleni siitä syystä.

*****

Muisteluhaastattelu tehty tammikuussa 2025

Koulumuistot: Helena Tanhuala

Muisteluhaastattelu ja kirjoittaja: Senni Tanskanen

Teksti on julkaistu 6.5.2025

Tekstin julkaisutiedot: Helena Tanhuala & Senni Tanskanen 2025. Koulukuvien kahinaa 1960 luvun Kalajoelta. Kasvatuksen historian ENSYklopedia. Helsinki: Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seura.
https://www.kasvhistseura.fi/sites/kasvhistseura.fi/files/tanhuala_0.pdf